

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

Regula IV. Quid judicandum dum dubitatur an actio commissa sit, cui certò
scitur peccatum annexum? Judicandum esse, non commissum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

52. Dico, quod qui bonâ fide ex probabili ratione opinatur se actionem peccato obnoxiam non commisisse; aut si commiserit tamen non peccasse aut ex ignorantia, aut incogitantia, aut quocumque demùm modo; statuere certò posse se formaliter non peccasse, seseque ab omni culpa posse absolvere. Addo ego, hoc si possit, omninò etiam debere. Et primò, quod possit discernere à crimine se esse innoxium, hoc quidem ex iis quæ de probabili opinione diximus, manifestum est. Adeo ut Cardinalis Lugo disertè asserat, *hunc non teneri ad confitendum illud quod probabiliter iudicat se vel non fecisse, vel non peccasse mortaliter in illo.* Et quidem asserit id communiter ab omnibus doceri. Rationemque hanc addit, quia jam sequitur iudicium probabile; quod sicut in aliis materiis, sic etiam in hac sufficit ad obseruandum præceptum. Quod si autem iudicium probabile, quo à Confessionis præcepto absoluitur, sequi possit, non est quod iudicio probabili, quo noxam non esse contractam statuit, non possit tutò acquiescere, & innocentem se reputare, donec omnimodis proberetur nocens. Quòd si autem pro innocentia sententiam ferre possit, sanè debet; cum nulla jura patiantur hominem criminis condemnari, nisi eum qui commissi manifestè est conuictus, ut mox pluribus exequemur. Hinc enim ad dubium crimen diiudicandum gradum facio.

Lugo de Pœnit. D. 19. sect. 2. n. 58.

Qui probabiliter opinatur se non peccasse, potest & debet iudicare se formaliter non peccasse.

R E G V L A I V.

Quid iudicandum dum dubitatur an actio commissa sit, certò scitur peccatum annexum. Iudicandum esse non commissam.

53. **F**urtum exempli gratiâ, aut perjurium, nemo dubitat quin sit peccatum. At verò dubitat quis an id olim commiserit, neque quidquam in alterutram partem, ne probabili quidem ratione potest statuere. Quid hic ager sui non incuriosa Conscientia? In dubio, inquires, tutior pars est eligenda. Ita sanè sit. Sed quænam in hac dubitatione pars est dicenda tutior? Tutiusne est statuere peccatum esse, cum fortè peccatum non sit, quam

Proponitur quæstio, eiusque difficultas.

*In dubio
aquale est
vtriusque
periculum
aberrandi
ab eo quod
verum est.*

quàm peccatum non agnoscere, cum fortè peccatum sit? Atqui vtrouilibet errari potest perperam iudicando, cum res dijudicanda, incerta prorsus sit & dubia. Quid ego hinc tutum est, vbi vtriusque idem est à vero aberrandi periculum? Et an tum deum ero tutior & securior, cum furem aut perjurum me fuisse iudicauero, quàm cum pro innocentia meâ tulerò sententiam? Quis hæc intelligat? Deinde istud quæro, an si de alieno furto aut perjurio, mihi tanquam iudicis foret iudicandum, neque tamen delicti probationes essent nisi dubiæ, certam mihi licitum foret ferre sententiam & decernere, factum videri? Minimè inquires. Quo ergo jure, dum dubium est, certi me criminis possum arguere? aut quo pacto æquus mei sum Iudex qui sic alium iudicando forem iniquissimus? Rursus ergo peto quæ pars in hoc dubio sit eligenda, vt eligatur tutior? Aliquid enim statuendum est, ad Conscientiæ tribunal legitimum delata cum sit res, atque actio instituta.

*Qui dubitat
de facto, de-
bet iudicare
non fecisse.*

Dico ergo dum factum est dubium, Conscientiam non tantum posse, sed & debere sese liquidò absoluerè, & furti v. g. aut perjurii de quo incidit dubitatio, innocentem sese declarare, & dicere, Non fecisse. Etenim sic statuo, quod multis jam sæpius exegimus, Conscientiam Iudicem esse actionum suarum & quidem legitimè à Deo institutum. Videamus ergo quodnam Iudicis in condemnando aut absoluendo reo sit officium.

*Iura enim
benig-
niores
partem à
iustice in-
dubio am-
ple ten-
dam esse
statuunt.*

Istud certè apud omnes in confesso est, Iudicem, vt æquus sit, secundum iura, præsertim quæ natura ipsa aut communis gentium acceptatio instituit, sententiam ferre debere. Secundò neminem pronuntiare posse reum, nisi secundum allegata & probata. Jam verò, de hac quæstione quid statuunt iura? Ego certè *π. de Regulis juris. Reg. 3. Jurisconsultum dicentem audio, semper in obscuris, quod minimum est sequimur.* Minus autem, imò nullum malum est non peccasse, grauissimum autem est peccasse. Rursus Regulâ. 56. *Semper in dubiis benigniora præferenda sunt.* Benignius autem esse absoluerè, quàm condemnare, nemo negauerit. Denique cum tutiorem partem in dubio semper eligendam esse velint quidam, per me licet; sed audi quid ibidem edicat Regula 192. *In re dubiâ benigniorem interpretationem sequi non minus iustus est, quam tutius.* Itaque secundum iura, qui benignius de factis à se dubiis statuit, tutiorem

partem

54.

55.

*π. de Reg.
juris Reg.
9.*

*ibid. Reg.
56.*

*ibid. Reg.
192.*

partem amplectitur: tutiorem enimvero, quia facit quod iustius est. Nam ut alia ferunt iura, habendus est innocens quisquis nocens non probatur. Ita autem de alieno facto iudicandum esse à Iudice, cum ea quæ nemo in controuersiam vocat, statuunt iura; certè non est quòd ab iis discedendum putem in meâ causâ, cuius factus sum iudex. Neque est quòd in aliis absoluendis sim benignior quàm in meipso, dum utrobique æquè bonâ fide agitur. Non itaque mihi posthac in hâc quæstione quisquam obiiciat, *In dubio partem tutiorem eligendam esse.* Nam uti factus sum Tractatu 6. §. 2. dum res agenda est præ manibus, dubiumque est an peccato sit obnoxia, atque adeò in deceptationem venit, exhibendam sit ea actio, an omittenda; tutiorem esse partem quæ rem faciendam non esse statuit, eamque omnimodis eligendam: ita nunc dico, quando de actione præteritâ incidit dubitatio facta an sit an non facta; si facta scelus sit, tutius esse diiudicare *Factam non esse*: & quidem ideò *tutius* esse hoc iudicium, quia *iustius*. Ita edicunt iura: *In re dubiâ benigniorem interpretationem sequi non minus iustius est quam tutius.* Iustius id autem esse, præsertim in causâ criminis, visum est vltèriùs demonstrare.

Dum actio agenda est & dubitatur de eius malitia, tutior pars est eam omittere, eaque sequenda. Dum dubium est an facta sit actio que esset peccaminosa, tutior pars est que factam non esse iudicari: & hac sequenda.

Item probationes contra rem debent esse euidenter non verò dubia.

56.

Etenim alterum quod à legibus Iudici præcipitur, eique ex imposito incumbit munere, est de reo statuere, non pro suo arbitrio, sed ex allegatis & probatis. A probationibus autem suspensiones longissimè repelluntur. L. Absentem. π. de Pœnis. *Sed nec suspicionibus debere aliquem damnari, Diuus Trajanus Asidio rescripsit. Satius enim esse impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari.* Rursus ut alia lex habet *Factum in dubio non presumitur sed demonstrari debet.* Quòd si verò roges, quæ tandem sint allegata & probata, quæ iudex in reo condemnando sequi debet, & sine quibus non potest legitimè & iustè decretoriam facti sententiam ferre, in promptu est responsio. Ea, ut loquuntur & sentiunt omnes, debent esse *ipsâ luce meridianâ clariora.* Ita Bartolus ad l. Absentem π. de Pœnis. Lessius, Couarruias, Baldellus, Castropalao, Mascardus infra adducendus, & passim omnes Theologi & Jurisconsulti. Atque adeo seuerè id à Iudice obseruandum asserit Lessius, *ut ne quidem (eius sunt verba) ex indiciis que Doctores vocant indubitatis quis condemnari possit. Ut si quis visus sit, inquit, facie pallidâ, cum gladio cruen-*

L. Absentem π. de Pœnis.

Bartolus in legem supradictam.

Less. de jure c. 29. dub. 17.

to domo egredi habente unum tantum aditum, & ibi reperiatur aliquis recens interfectus; condemnari is non potest, nisi aliæ probationes accesserint, quæ factum certum faciunt. Idem approbat Iulius Clarius in practicâ criminali & Baldellus in terminis.

Iul. Clar. in practica cri. l. 5. q. 20. & 21. Bald de Conf. l. 4. disp. 15. n. 10.

Si probationes vtriusque æquales, absolvendus reus.

Hinc rectè inferunt Doctores, quòd si probationes ab utrâque parte æquales sint, sententiam debere ferri pro reo. c. ex tuis literis. De Probationibus. Quod si ambarum partium testes sint æque idonei, possessoris testes preferuntur: cum promptiora sint iura ad absolvendum, quàm ad condemnandum. Quod quidem in causâ criminis longè ampliorem locum obtinet, in qua accusatus innocentia suæ possessionem obtinet, donec sententiâ justâ depulsus ab eâ fuerit. Denique istud etiam addunt viri gravissimi, etiam si accusatoris probationes, probabiliore longè sint, quàm quas pro se adfert reus; in criminalibus tamen, pro rei standum esse innocentia. Quandoquidem allegata & probata, ipsâ meridianâ luce clariora esse debere statuunt iura, & totius orbis comprobatio. Ita præter Salas, Villalobos, Salon, Baldellum Theologos, multis allatis Jurisconsultorum testimoniis docet Mascardus de Probationibus. Atque hæc quidem de omni crimine intelligenda sunt, præterquam de paucis casibus in iure expressis. v. Baldellum §. n. 12.

57. c. Ex tuis literis. De Probationibus.

Imo etiam si accusatoris probationes sint probabiliore.

Hinc demùm istud conficio argumentum. Nemo Iudex accusatum me facti, aut ex meris suspicionibus, aut ex ratione verisimili, aut ex indiciis indubitatis quamdiu tantum sunt indicia, (id est ad ulteriorem indagacionem duces & viæ,) neque ex probationibus quæ tantum sunt probabiles, quantumvis meis quibus factum negare contendo probabiliore; nemo inquam, quamdiu causa non est ipsâ meridianâ luce clarior, id est legitime comprobata, me criminis justè potest condemnare. Igitur stantibus pro foro Conscientiæ iisdem circumstantiis, nec ego id possum. Rursus; deficientibus quæ rem clarè & euidenter euincant probationibus, judici incumbit reum absoluerè: ita statuunt iura, ita Gentium habet consensus; neque à Canonibus quidquam in his constitutionibus juris est immutatum: comprobata sunt quinimo & Pontificum auctoritate, imò & vsu praxique ordinariâ & Ecclesiasticâ confirmata; igitur & hoc iure standum est in foro Conscientiæ, & me ipsum debeo furti aut periu-
rii

Mascar. de probat. conc. 497. n. 1.

58.

Hinc probatur non frustra sententia.

rii dubii, hoc est criminis de quo non constat an commissum sit, non dubie, sed indubitatim absoluere, meque per Conscientiæ sententiam, innocentem facti declarare. Ita quidem sentio, donec mihi, iudicem internum externumque inter quid intersit in simili planè causâ, clarè dilucidèque exponatur. Certè, qui de factò dubio me absoluo, in dubio tutiorem partem sequor, sequor etenim vt jam ostensum est justiore.

R E G V L A V.

Quid iudicandum, quando de factò aut de actione exhibitâ constat, dubitatur autem an in eâ peccatum sit.

59. **R**estat id denique explicandum, quæ tandem ferenda sit sententia, dum de actione ipsâ planè quidem constat; at verò, cum eâdem peccari possit & non peccari, dubitatur an cum peccato commissa sit res. Exempli gratiâ. Magno quis iræ impetu subitò percussus, subitâ etiam aduersarij occidendi cogitatione abreptus est, imò & vindictæ iun edæ aliquod habuit desiderium. Rursus conspectâ, aut fortè, aut etiam prudenter alterius sexus specie, aut certè eius objecto phantasmate, in desiderium alienæ formæ quis exarsit. De re constat, neque dubitationi locus relinquitur, exarsisse. At verò quia absque vllò liberæ voluntis consensu, intra primò-primos motus stare potest tota hæc Voluntatis vacillatio, atque adeo sine peccato: & rursus quia à primis spontaneisque, aut necessariis huiusmodi motibus, ob naturæ infirmitatem, ad liberum voluntatis consensum facillimus est prolapsus; dubitatur deinde an motibus illis à Voluntate consentum sit an non consentum: ac proinde peccatumne sit an non peccatum: neque vlla datur quæ vtramlibet partem euincat ratio. Quid hîc ager Conscientia, Iudicis munere vt ritè defungatur? Perplexos habet hic dubitandi modus plurimorum animos, estque inter homines virtutis studiosos sanè frequentissimus; & cum ad deponendam dubitationem non valeant mentem expedire, molestiâ potrò conficiuntur grauissimâ. His ergo cum alia desint, vt certi quid in re dubiâ statuunt, vti Tract.

*Proponitur
questio.*